

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอเมืองลำปาง
IMPACT OF TOURISM TOWARDS QUALITY OF LIFE OF RESIDENTS
IN MUANG LAMPANG DISTRICT

สุกัญญา ตาตุ* และศรีัญญา กันตะบุตร**

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอเมืองลำปาง โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้ค่าครอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 11-20 ปี โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตำบลชมพูและเห็นด้วยต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) พบว่า ตัวแปรทั้งหมด 8 ด้าน สามารถนำมาจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ได้ 4 องค์ประกอบคุณภาพชีวิต ดังนี้ ด้านภาพลักษณ์ของชุมชน ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ด้านความผาสุกในชุมชน และด้านการจัดการปัญหาในชุมชน

ผลการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตในด้านภาพลักษณ์ของชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมีผลกระทบปานกลาง โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความภาคภูมิใจของชุมชน ในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พบว่า มีผลกระทบทางบวกมาก โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความหลากหลายของเทศกาลงานแสดงสินค้าและพิธีกรรมชุมชน ในด้านความผาสุกในชุมชน พบว่า มีผลกระทบปานกลาง โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ความสวยงามของชุมชน และในด้านการจัดการปัญหาในชุมชน พบว่า มีผลกระทบปานกลาง โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการแบ่งเขตที่ดินอย่างเหมาะสม (โซนนิ่ง)

เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจของคุณภาพชีวิต พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการปัญหาในชุมชนส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของคุณภาพชีวิตในภาพรวม องค์ประกอบด้านความผาสุกในชุมชนและด้านการจัดการแก้ปัญหาในชุมชน ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของคุณภาพชีวิตในกลุ่มที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว และองค์ประกอบชีวิตทั้ง 4 ด้านไม่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของคุณภาพชีวิตในกลุ่มที่อาศัยอยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยว

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการและการเป็นผู้ประกอบการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ABSTRACT

This independent study is aimed to study the impact of tourism towards quality of life of resident in Muang Lampang District by using quality of life concept to apply in this research. The data was collected by using the questionnaires from 400 samples and analyzed by using descriptive statistics consisted of frequency, percentage, mean, and inferential statistics by Factor Analysis and reliability test using the Cronbach's Alpha and multiple regression analysis. The results were summarized as follows.

The findings revealed that most of the respondents were single female with the age of 21-30 years. They educated in undergraduate. Most of the respondents' occupation are students and the average salary less than 10,000 baht. These respondents lived in Muang Lampang District for 11-20 years, mostly in Chompoo Subdistrict. They most agreed on promoting of tourism. The results of the Factor Analysis found that all 8 variables can be re-grouped into four new variables of quality of life: Community image, Economic structure, Community well-being, and Community problem management.

The results of the impact of tourism on quality of life in terms of Community image found that tourism had moderate impact on quality of life. The sub-element with the highest average score in this group was the Community pride. In terms of Economic structure, it was found that tourism had high positive impact on the quality of life. The sub-element with the highest average score was the diversity of festivals, fairs and community museums. In terms of Community well-being, it was found that tourism had moderate impact on quality of life. The sub-element with the highest average score were the beauty of the community. In terms of Community problem management, it was found that tourism had moderate impact on quality of life. The sub-element with the highest average score was suitable land zoning.

The result of analyzing relationship between the elements impact the quality of life and the satisfaction of the quality of life, it was found that Community problem management impact to the overall satisfaction of the quality of life. The Community well-being and Community problem affecting the satisfaction of the quality of life to the resident who live near tourist attractions. All of four elements did not affect the satisfaction of the quality of life of the residents who live away from tourist attractions.

บทนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยว มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม นำมาซึ่งการจ้างงานและการสร้างอาชีพ เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน และทำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น แต่ก็อาจมีผลกระทบจากการท่องเที่ยวตามมา เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสังคมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเปรียบเหมือนดาบสองคม หากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงและก่อปัญหามากมายให้กับพื้นที่ต้องแก้ไขในระยะยาว

ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณภาพชีวิต มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และใช้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ดังกรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550 – 2554 โดยมีส่วนหนึ่งที่ว่า “ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่ว

ทุกภูมิภาคของไทยและเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน” (ไพจิตร ประดิษฐ์ผล และมนสิชา เพชรานนท์, 2553)

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายให้นักท่องเที่ยวได้มา ศึกษาหาความรู้และมาพักผ่อนหย่อนใจ มีวิถีชีวิตชนบทรอบน้อมประเพณี ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน จนถึงปัจจุบัน มีวัดที่มีการผสมผสานของศิลปะแบบล้านนากับสถาปัตยกรรมของพม่าจนได้ชื่อว่า เป็นดินแดนที่มีวัดและ อาคารบ้านเรือนตามสถาปัตยกรรมพม่ามากที่สุดในประเทศไทย (สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2561) อำเภอเมืองลำปางเป็นเมือง ที่เก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาเช่นเดียวกับจังหวัดลำปาง เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเอง วัดวาอารามและ สถาปัตยกรรมที่มีความเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและน่าค้นหา มีรถม้าที่เป็นพาหนะคู่เมือง มีอุทยานแห่งชาติที่มีการ จัดการที่ดีและควบคู่กันไปกับเมืองที่เคยเป็นแหล่งทำไม้ในอดีต ช่างที่เคยทำหน้าที่ลากซุงจึงเป็นสัตว์อีกอย่างหนึ่งที่เป็น สัญลักษณ์ของเมือง เครื่องปั้นดินเผาที่ทำจากดินขาวขึ้นชื่อ สิ่งเหล่านี้ทำให้อำเภอเมืองลำปางกลายเป็นจุดหมายที่นักเดินทาง มักแวะมาเยี่ยมชม (สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง, 2561)

ตั้งแต่ต้นปี 2561 ที่ผ่านมา หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทุกแห่งต่างหันมาปลุกกระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองรอง ตามนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจในภูมิภาค ด้วยการใช้ภาคการท่องเที่ยวมาเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก จากแผน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จังหวัดลำปางก็ได้มีแนวทางในการพัฒนาจังหวัด โดยกำหนดแนวความคิดไว้ว่า “ลำปางปลายทางฝัน” เพื่อต้องการที่จะก้าวข้ามเมืองทางผ่านสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2562) โดยก่อนหน้าที่จะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ปี 2560 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 1,277,337 คน หลังจากเริ่มมีนโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ปี 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นเป็น 1,332,887 คน และปี 2562 มีจำนวน 1,358,846 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) จะเห็นได้จากสถิติของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดลำปางที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี ซึ่งผลจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวนี้ ก่อให้เกิดรายได้และผลดีตามมาหลายประการ แต่การท่องเที่ยวก็ได้สร้าง ผลกระทบทางลบด้วย เช่น ปริมาณขยะและมลพิษที่เพิ่มขึ้น จนอาจสร้างปัญหาให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่เดิม ดังนั้นผู้ศึกษา จึงต้องการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง เนื่องจากอำเภอ เมืองนั้นมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย และเป็นพื้นที่ที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้นการที่เริ่มจากจุดที่เป็น ศูนย์กลางของการท่องเที่ยวจะทำให้เราทราบถึงผล การกระทบของการท่องเที่ยวและศักยภาพของชุมชนที่สามารถพัฒนาให้อยู่ ท่ามกลางการท่องเที่ยวได้อย่างมีความสุข รวมไปถึงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องเพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาภายหลังได้

แนวคิดและทฤษฎี

นิยามคุณภาพชีวิต (Quality of Life)

คุณภาพชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของแต่ละบุคคลแต่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ทางความจำเป็น ความต้องการจาก องค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมตามนิยามของ Nicholus Bennet (1975, อ้างถึงใน จักรี สว่างโพธิ์, 2525) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่อาศัยอยู่ได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (สุกัญญา มาลาอี, 2547; ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตนิยมใช้เป็นตัวแปรตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวการวัดผลกระทบการท่องเที่ยววัดจากผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต (Sharma, Dyer, Carter, & Gursay, 2008; Tovar & Lockwood, 2008) ได้มีผู้กำหนดองค์ประกอบของ

คุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ Andereck & Nyaupane (2011) ได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิต 8 ด้าน ทั้งหมด 37 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ความผาสุกในชุมชน (Community Well-Being) ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การรักษาความสงบและความเงียบ 2) ความรู้สึกปลอดภัย 3) อากาศและน้ำที่สะอาด 4) การบริการในเมือง เช่น ตำรวจและการป้องกันอัคคีภัย 5) เสถียรภาพทางการเมืองที่มั่นคง 6) การขนส่งสาธารณะที่ดี 7) ความงามของชุมชน 8) คุณภาพของถนนสะพานและบริการทางด้านสาธารณูปโภค
2. ปัญหาในเมือง (Urban Issues) ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การป้องกันการเกิดความแออัด 2) การควบคุมการจราจร 3) การขยายตัวของเมืองและการเติบโตของประชากร 4) การควบคุมขยะ 5) การแบ่งเขตหรือการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม (โซนนิ่ง)
3. วิถีชีวิต (Way of Life) ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตส่วนตัว 2) การอนุรักษ์วิถีชีวิต 3) ความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในรัฐบาลท้องถิ่นของประชาชน 5) การมีนักท่องเที่ยวที่เคารพวิถีชีวิต
4. ความภาคภูมิใจและความตระหนักของชุมชน (Community pride and Awareness) ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ภาพลักษณ์ของชุมชนต่อผู้อื่น 2) ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง 3) การรับรู้ของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 4) ความภาคภูมิใจของชุมชน 5) โอกาสในการเข้าร่วมวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural and Cultural Preservation) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า 2) การอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติและ 3) การอนุรักษ์โบราณสถานทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์
6. ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ (Economic Strength) ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) เศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและมีความหลากหลาย 2) ร้านค้าและร้านอาหารที่เป็นของคนในท้องถิ่น 3) มูลค่าของบ้านหรือที่ดิน 4) งานที่ดีพอสำหรับประชาชน 5) มีร้านค้าปลีกและร้านอาหารมากมาย 6) สินค้าและบริการที่ดีในราคายุติธรรม
7. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation Amenities) ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีเทศกาลงานแสดงสินค้าและพิพิธภัณฑ์มากมาย 2) มีกีฬาให้ชมในชุมชน 3) มีโอกาสในการพักผ่อนที่มีคุณภาพ
8. การป้องกันอาชญากรรมและการใช้สารเสพติด (Crime and Substance Abuse) ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การป้องกันอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรง 2) การป้องกันยาเสพติดและแอลกอฮอล์

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตโดยใช้แนวคิดของ Andereck & Nyaupane (2011) ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความผาสุกในชุมชน (2) ด้านปัญหาในเมือง (3) ด้านวิถีชีวิต (4) ด้านความภาคภูมิใจและความตระหนักของชุมชน (5) ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม (6) ด้านความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ (7) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และ (8) ด้านการป้องกันอาชญากรรมและการใช้สารเสพติด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง โดยตามข้อมูลทะเบียนราษฎร ณ ปี 2560 ซึ่งมีจำนวน 229,022 คน (สำนักบริหารทะเบียน. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย, 2561) กำหนดขนาด

ตัวอย่างจากการคำนวณด้วยสูตรของ Taro Yamane (1973) เมื่อกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (e) = 0.05 ในการศึกษาคั้งนี้จึงกำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 ราย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง จำนวน 400 ราย ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดย 1 หมายถึง มีผลในทางลบมากที่สุด และ 5 หมายถึง มีผลในทางบวกมากที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดย 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุดและ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบคำถามปลายเปิดให้เติมข้อความ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้ค่าครอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงาน/นักศึกษา มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 11-20 ปี อาศัยอยู่ตำบลชมพู ซึ่งเห็นด้วยต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของคุณภาพชีวิต

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) พบว่า ตัวแปรทั้งหมด 8 ด้าน สามารถนำมาจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ได้ 4 องค์ประกอบคุณภาพชีวิต ดังนี้ ด้านภาพลักษณ์ของชุมชน ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ด้านความผาสุกในชุมชน และด้านการจัดการปัญหาในชุมชน

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอเมืองลำปาง และความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมของประชาชนในอำเภอเมืองลำปาง

ผลการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตในด้านภาพลักษณ์ของชุมชน พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความภาคภูมิใจของชุมชน ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความหลากหลายของเทศกาลงานแสดงสินค้าและพิธีกรรมชุมชน ด้านความผาสุกในชุมชน พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ความสวยงามของชุมชน และในด้านการจัดการปัญหาในชุมชน องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการแบ่งเขตที่ดินอย่างเหมาะสม (โชนนิง)

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิต ในภาพรวมและจำแนกตามพื้นที่อยู่อาศัย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวม ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการปัญหาในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ องค์ประกอบด้านความผาสุกในชุมชนและด้านการจัดการปัญหาในชุมชน ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ไม่มีองค์ประกอบใดส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิต

อภิปรายผลการศึกษา

การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาพบว่า เมื่อนำองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของ Andereck & Nyaupane (2011) ทั้ง 8 ด้าน มาจัดจำแนกใหม่สามารถจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ได้ 4 องค์ประกอบคุณภาพชีวิต ได้แก่ 1) ด้านภาพลักษณ์ของชุมชน 2) ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 3) ด้านความผาสุกในชุมชน และ 4) ด้านการจัดการปัญหาในชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Andereck & Nyaupane (2011) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวของคุณภาพชีวิตของประชาชนในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 8 ด้าน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Yang, Chan Suk Ha, & Li (2017) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเกาะฮ่องกง ที่จัดจำแนกใหม่ออกเป็น 5 มิติ คือ 1) สิ่งแวดล้อม 2) ภาพลักษณ์ 3) โครงสร้างพื้นฐาน 4) เศรษฐกิจ และ 5) การบริการ

การวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาด้านภาพลักษณ์ของชุมชน พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความภาคภูมิใจของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Suntikul et al. (2016) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวเว้ในประเทศเวียดนาม ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความภาคภูมิใจของชุมชน แต่ไม่สอดคล้องกับ Andereck & Nyaupane (2011) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวของคุณภาพชีวิตของประชาชนในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การมีกีฬาให้ชมในชุมชน และไม่สอดคล้องกับ Yang et al. (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเกาะฮ่องกง ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การอนุรักษ์พื้นที่ทางธรรมชาติ

จากการศึกษาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความหลากหลายของเทศกาลงานแสดงสินค้าและพิพิธภัณฑ์ชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Andereck & Nyaupane (2011) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวของคุณภาพชีวิตของประชาชนในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ มูลค่าของบ้านหรือที่ดิน และไม่สอดคล้องกับ Suntikul et al. (2016) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวของคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวเว้ในประเทศเวียดนาม ซึ่งพบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การมีร้านค้าปลีกและร้านอาหารมากมาย และไม่สอดคล้องกับ Yang et al. (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของคุณภาพชีวิตของประชาชนในเกาะฮ่องกง ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

จากการศึกษาด้านความผาสุกในชุมชน พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ความสวยงามของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Suntikul et al. (2016) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวเวียตนาเม ซึ่งพบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ความสวยงามของชุมชน แต่ไม่สอดคล้องกับ Andereck & Nyaupane (2011) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การบริการในเมือง เช่น ตำรวจและการป้องกันอัคคีภัย และไม่สอดคล้องกับ Yang et al. (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเกาะฮ่องกง ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การพัฒนาระบบขนส่ง

จากการศึกษาด้านการจัดการปัญหาในชุมชน พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการแบ่งเขตที่ดินอย่างเหมาะสม ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Andereck & Nyaupane (2011) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่าองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การป้องกันอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรง และไม่สอดคล้องกับ Suntikul et al. (2016) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวเวียตนาเม ซึ่งพบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การป้องกันอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรง และไม่สอดคล้องกับ Yang et al. (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเกาะฮ่องกง ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ การควบคุมการจราจร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจของ คุณภาพชีวิต

จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการปัญหาในชุมชนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวม ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Yang et al. (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเกาะฮ่องกง ที่พบว่า องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านภาพลักษณ์ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง จึงมีข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ ดังนี้

- รัฐบาลควรออกนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มโอกาสการท่องเที่ยวที่มากขึ้น ลดความเสี่ยงที่จะขาดรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่อาจจะไม่สามารถมาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้

- รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาข้อจำกัดด้านการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการท่องเที่ยวลดลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านการจัดการปัญหาในชุมชน องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแบ่งเขตที่ดินอย่างเหมาะสม (โซนนิ่ง) ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้นรัฐบาลควรออกนโยบายการแบ่งโซนต่างๆ

ตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น การแบ่งโซนสถานที่พัก และสถานบันเทิงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ อย่างเหมาะสมและไม่กระทบต่อชุมชนผู้อยู่อาศัยเดิม

เมื่อทำการวิเคราะห์ระหว่างองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตพบว่า องค์ประกอบด้านจัดการปัญหาในชุมชนส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของคุณภาพชีวิตในภาพรวม ดังนั้นรัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสมและไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อม และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

จากผลการศึกษาพบว่า ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความหลากหลายของเทศกาลงานแสดงสินค้าและพิพิธภัณฑ์ชุมชน ซึ่งมีผลกระทบทางบวกมาก ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ดังนี้

- ควรมีการจัดทำปฏิทินหรือกิจกรรมท่องเที่ยวจังหวัดลำปางตลอดทั้งปี เพื่อสร้างโอกาสและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวสนใจให้มาท่องเที่ยวในลำปางได้ตลอดทั้งปี รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีจุดเด่นเพิ่มขึ้น
- ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและควรเพิ่มรายละเอียดต่างๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ลงไปในสื่อเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้เข้ามาศึกษาหาข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจได้
- ควรออกแคมเปญส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวของคนในประเทศและในจังหวัดข้างเคียงให้สนใจมาเที่ยวลำปาง เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาลำปางให้มากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ในด้านภาพลักษณ์ของชุมชน องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความภาคภูมิใจของชุมชน ซึ่งมีผลกระทบทางบวกมาก ดังนั้นควรจัดให้มีกิจกรรมการปลูกจิตสำนึกเพื่อให้คนในชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบต่อวัฒนธรรมประเพณี เพื่อถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของชาวลำปาง

เมื่อทำการวิเคราะห์ระหว่างองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบจากองค์ประกอบด้านความผาสุกในชุมชนและด้านการจัดการปัญหาในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานควรจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมไม่กระทบกับคนในพื้นที่ ควรศึกษาถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สำรวจทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้มีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาจะได้รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. สำนักบริหารทะเบียน. (2561). *จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดลำปาง*. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php
- จักรี สว่างไพร. (2525). *การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานครูโรงเรียนแห่งหนึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาในจังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา).

ไพจิตร ประดิษฐ์ผล, และมนสิชา เพชรานนท์ (2553). คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยว โฮมสเตย์กรณีศึกษา โฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 9(1), 90-109.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.

สุกัญญา มาลาอี. (2547). *คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา).

สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง. (2561). *ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดลำปาง*. สืบค้นจาก <http://www.lampang.doe.go.th>

สำนักงานจังหวัดลำปาง. (2561). *ประวัติศาสตร์นครลำปาง*. สืบค้นจาก http://www.lampang.go.th/menu_lamp.php

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). สถิติการท่องเที่ยวและกีฬา. สืบค้นจาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/17.aspx>

Andereck, K. L., & Nyaupane, G. P. (2011). Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life perceptions among Residents. *Journal of Travel Research*, 50(3), 248-260.

Yang, H., Chan Suk Ha, G., & Li, W. (2017). Tourism Impacts on the Quality of Life in Hong Kong. *International Journal of Marketing studies*, 9(3), 103-112.

Sharma, B., Dyer, P., Carter, J., & Gursoy, D. (2008). Exploring residents' perceptions of the social impacts of tourism on the Sunshine Coast, Australia. *International Journal of Hospitality and Tourism Administration*, 9(3), 288 -311.

Suntikul, W., Pratt, S., Kuan, W. I., Wong, C. I., Chan, C. C., Choi, W. I., & Chong, O. F. (2016). Impacts of tourism on the quality of life of local residents in Hue, Vietnam. *An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 27(4), 405-420. DOI: 10.1080/13032917.2016.1138234

Tovar, C., & Lockwood, M. (2008). Social impacts of tourism: An Australian regional case study. *International Journal of Tourism Research*, 10, 365-378.

Yamane, T. (1973). *An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.